

بهترین همدم

(سخن مدیر مسئول)

دکتر احسان پوراسماعیل

استادیار مؤسسه‌ی آموزش

عالی آرمان رضوی

dr.ehsanpouresmaeil@

gmail.com

ارتباطات یک فرایند ضروری در زندگی است و در بسیاری از شرایط موفقیت انسان به تعامل‌های او وابسته است. دین در این زمینه نیز بهترین راهنما است و ارتباط مؤثر با «صاحبان دانش» را برای بشر تجویز می‌کند؛ اگر ساختار ذهنی عالم دینی در چارچوب قرآن و عترت شکل گرفته است باید برای پیش‌رفت در هر رشته‌ای از او بهره برد.

امام علی علیه السلام بهترین همدم در این روزگار پریپیچ و خم را در محضر صاحب دانش و صاحب صبر بودن، ترسیم می‌کند و می‌فرماید: «خَيْرٌ مَنْ صَاحَبَتْ ذَوُّو الْعِلْمِ وَالْحِلْمِ» (آمدی، تصنیف غرر الحکم، ص ۴۳۰). یعنی: بهترین همدم، صاحبان دانش و بردباری‌اند. سیره‌ی عمومی دانشوران این‌گونه‌اند که در صورت مراجعه به آنها زکات علم خود را بدون چشم‌داشت در اختیار مخاطب قرار می‌دهند و اگر ما در مسیر علم باشیم، گذر زمان سبب می‌شود دیدار با یک عالم دینی فراتر از خاطره‌ی ذهنی باشد و سخن و منشی که دیروز آموخته‌ایم در حل مسأله‌ای مهم در طول زندگی به کارمان آید؛ از این رو مصاحبت با عالم، سبب دانش‌افزایی ما می‌شود؛ باب علم نبی صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «جَالِسِ الْعُلَمَاءَ تَزِدَّ عِلْمًا» (همان، ۴۷). یعنی: با دانشمندان بنشین تا بر دانشت بیفزایی؛ و یا این

تعبیر که «خَالِفِ نَفْسَكَ تَسْتَقِمِ، وَ خَالِطِ الْعُلَمَاءَ تَعْلَمِ» (همان، ص ۲۳۷). یعنی: با نفست مخالفت کن تا استوار شوی و با دانشمندان درآمیز تا بدانی. فایده‌ی دوم در کلام امیر علیه السلام ادب‌مند بودن و فایده‌ی سوم تزکیه‌ی نفس بیان شده است: «جَالِسِ الْعُلَمَاءَ يَزِدُّدَ عِلْمَكَ، وَ يَحْسُنُ أَدَبَكَ، وَ تَزَكُّ نَفْسُكَ» (همان، ص ۴۳۰). یعنی: با دانشمندان بنشین، تا دانشت افزون و ادبت نیکو و جانت پاک گردد.

فایده‌ی چهارم آراستگی زندگی به واسطه‌ی تعامل با عالم است که امیرالمؤمنین علیه السلام از کسانی که چنین فرد یا افرادی را در زندگی ندارند، متعجب می‌شود و می‌فرماید: «عَجِبْتُ لِمَنْ يَرِغَبُ فِي التَّكْثُرِ مِنَ الْأَصْحَابِ كَيْفَ لَا يَصْحَبُ الْعُلَمَاءَ الْأَلْبَاءَ الْأَتْقِيَاءَ الَّذِينَ يَعْزَمُ فَضَائِلُهُمْ وَ تَهْدِيهِ عُلُومُهُمْ وَ تُزَيِّنُهُ صُحْبَتُهُمْ» (آقاجمال خوانساری، شرح غررالحکم، ص ۳۴۴). یعنی: در شگفتم از کسی که به افزودن دوستان رغبت دارد، چگونه با دانشمندان خردمند پرهیزگار مصاحبت نمی‌کند تا از فضیلت‌های آنان بهره‌گیرد و از دانش‌شان هدایت جوید و به همدمی آنها خود را بیاراید؟

یکی از راه‌های پیوند با ملاً اعلا، مصاحبت با دانشمندان است: «صَاحِبِ الْعُقَلَاءَ، وَ جَالِسِ الْعُلَمَاءَ، وَ اغْلِبِ الْهَوَى، تُرَافِقِ الْمَلَأَ الْأَعْلَى» (آمدی، تصنیف غررالحکم، ص ۴۲۹). یعنی: با خردمندان، مصاحبت کن، با دانشمندان، هم‌نشین باش و بر هوس خود چیره شو، تا با به ملاً اعلا پیبندی.

اگر بخواهیم فرد عاقل را شناسایی کنیم باید بررسی کنیم آیا او با دانشمندی مصاحبت دارد یا نه؟ این قانون نیز از کلام امیر علیه السلام بر می‌آید: «يَنْبَغِي لِلْعَاقِلِ أَنْ

يُكْتَبُ مِنْ صُحْبَةِ الْعُلَمَاءِ وَ الْأَبْرَارِ، وَ يَجْتَنِبُ مُقَارَنَةَ الْأَشْرَارِ وَ الْفُجَّارِ (همان، ص ۴۳۰). یعنی: برای خردمند می‌سزد که با دانشمندان و نیکان بسیار مصاحبت کند و از همراهی با بدکاران و فاجران، خودداری.

نتیجه‌ی چنین همراهی، شباهت اخلاقی به عالم است و قرار گرفتن در برابر نسیم رحمت از دیگر ثمرات این همراهی است؛ پیامبر خدا ﷺ می‌فرماید: لقمان به پسرش گفت: «يا بُنَيَّ، صَاحِبِ الْعُلَمَاءِ وَ اقْرُبْ مِنْهُمْ، وَ جَالِسُهُمْ وَ زُرَّهُمْ فِي بُيُوتِهِمْ، فَلَعَلَّكَ تُشَبِّهُهُمْ فَتَكُونَ مَعَهُمْ، وَ اجْلِسْ مَعَ صُلَحَائِهِمْ، فَزَبْمًا أَصَابَهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ فَتَدْخُلُ فِيهَا وَ إِنْ كُنْتَ طَالِحًا» (دیلمی، أعلام‌الدین، ص ۲۷۲) یعنی: پسرکم! با دانشمندان همدم باش و به آنها نزدیک شو و هم‌نشین باش و در خانه‌هایشان به دیدارشان برو، شاید که به آنها شبیه گردی و از آنان به شمار آیی و با صالحان آنها بنشین که چه بسا خدا ایشان را به رحمتی بنوازد و در نتیجه تو نیز در آن داخل گردی؛ هرچند بدکار باشی.

انبیاء سلف از امت خود نه تنها ارتباط با عالم را خواستار بودند، بلکه ازدحام نزد آنان را مطالبه می‌کردند؛ حضرت عیسیٰ عليه السلام خطاب به حواریان می‌فرمود: «يا بَنِي إِسْرَائِيلَ، زَاجِمُوا الْعُلَمَاءَ فِي مَجَالِسِهِمْ وَ لَوْ جُئُوا عَلَى الرَّكْبِ، فَإِنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْقُلُوبَ الْمَيِّتَةَ بِنُورِ الْحِكْمَةِ كَمَا يُحْيِي الْأَرْضَ الْمَيِّتَةَ بِوَابِلِ الْمَطَرِ» (ابن‌شعبه حرانی، تحف‌العقول، ص ۳۹۳). یعنی: ای بنی‌اسرائیل! در مجالس دانشمندان ازدحام کنید؛ حتی اگر از کمی جا بر روی زانوان بنشینید. خداوند دل‌های مرده را با نور حکمت زنده می‌کند؛ همان‌گونه که زمین مرده را با رگبار باران زنده می‌سازد.

موضوع تعامل با اهل علم به قدری حائز اهمیت است که امام سجاد علیه السلام در دعای ابوحمزه ثمالی یکی از دلایل گسست با معبود را عدم ارتباط با عالم می‌داند: «لَعَلَّكَ فَقَدْتَنِي مِنْ مَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ فَخَذَلْتَنِي» (شیخ طوسی، مصباح المتهجد، ج ۲، ص ۵۸۸). یعنی: شاید مرا در مجالس دانشمندان ندیدی که وانهادی؟ از خدای متعال می‌خواهیم شناخت عالم وارسته و توفیق همراهی او را به ما ارزانی بخشد و کسب علم در حضور عالم حقیقی هستی، امام عصر علیه السلام را روزی ما بفرماید.